

NORRTÄLJE
KOMMUN

Behovsinventering fältverksamhet

Slutrapport

Version: 1.0

Avdelning Stöd och utveckling

Innehåll

1	Inledning	4
1.1	Dokumentets användning	4
1.2	Definitioner	4
1.3	Referenser	4
2	Sammanfattning	4
3	Arbetsbeskrivning	5
3.1	Bakgrund	5
3.2	Syfte	6
3.3	Mål	6
3.3.1	Effektmål	6
3.4	Genomförande	6
4	Styrande lagar och ramverk	6
4.1	Socialtjänstlagen	6
4.2	Riktlinjer socialförvaltningens uppsökande och förebyggande arbete för barn och unga	8
4.3	Trygg i Norrtälje kommuns arbetsplan 2023	8
4.4	Riksförbundet för fältarbete (RIF)	9
4.5	Folkhälsostrategin	9
4.6	Norrtälje Kommuns brottsförebyggande åtgärdsplan	10
4.7	Nya Socialtjänstlagen	11
4.8	Sammanfattning av avsnitt	11
5	Fältverksamheten idag	11
6	Invånarnas behov	12
6.1	Vad visar statistik?	12
6.1.1	Sammanfattning av statistiken	16
6.2	Vad gör andra aktörer?	16
6.2.1	Sammanfattning av avsnitt	18
6.2.2	Insatsglapp	19
6.3	Ägarskap och ansvar	19
7	Analys och slutsatser	20
7.1	Slutsatser och förslag till åtgärder	24

[för att uppdatera, klicka på innehållsförteckningen och välj ”Uppdatera tabell”]

Revisionshistorik

Version	Beskrivning	Datum	Författare
1.0	Första giltiga version	2025-04-01	Sofia Ekström

[numrera utkast 0.1 och uppåt och första giltiga version 1.0]

1 Inledning

1.1 Dokumentets användning

Dokumentet ska användas som ett underlag för att planera det socialt förebyggande arbetet för fältverksamheten inom socialförvaltningen.

1.2 Definitioner

Begrepp/förkortning	Förklaring/definition
SoL	Socialtjänstlagen
KSK	Kommunstyrelsekontoret
SSPF	Skola, socialtjänst, polis och fritid (samverkansstruktur för samordnade insatser)
SKKP	Särskilt kvalificerad kontaktperson

1.3 Referenser

Dokument	Sökväg
Socialförvaltningens riktlinjer för förebyggande arbete för barn och unga	SN2024-1044
Norrtälje kommuns folkhälsostrategi	Tink kommunstyrelsekontoret
Norrtälje kommuns brottsförebyggande åtgärdsplan	Tink kommunstyrelsekontoret
Trygg i Norrtälje kommuns arbetsplan, 2023	Tink kommunstyrelsekontoret
Riksförbundet för fältarbete, beskrivning av socialt fältarbete	

2 Sammanfattning

Fältverksamhetens behovsinventering har pågått under hösten 2024. Arbetsgruppen har genomfört inventeringen med ledning av tf. gruppledare. Olika underlag har använts i behovsinventeringen för att sammanställa vilka riktlinjer, arbetsplaner, åtgärdsplaner och handlingsplaner som verksamheten arbetar utifrån. Analysen visar att det

förebyggande arbetet inom fältverksamheten ska fokusera på att förhindra negativ utveckling bland unga i riskzon genom tidiga insatser på främst universell och selektiv nivå. Insatser på individnivå syftar främst till att uppmärksamma unga i behov av stöd och hjälpa dem till rätt aktör.

Den nya socialtjänstlagen betonar en mer förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst, vilket kräver samverkan med andra aktörer och civilsamhället. För närvarande saknas tydliga mål och en kommunövergripande strategisk planering för det förebyggande arbetet i Norrtälje kommun. Inventeringen föreslår därför att en sådan samverkansgrupp tillsätts där alla huvudmän tar sin del av ansvaret.

Enligt inventeringen är hemförhållanden, föräldrars problematik och våld i nära relation de största riskerna för barn och unga. Därmed finns det också ett behov av att utveckla föräldraskapsstöd och samordna insatser för att stärka skyddsfaktorer för barn och unga i kommunen. Det är viktigt att arbeta mot våld i ungas nära relationer och att involvera skolor, som är en viktig arena för förebyggande arbete.

Det finns också ett ökat behov av att arbeta brottsförebyggande och minska narkotikaanvändning och rekrytering till gängkriminalitet, särskilt genom samverkan med polis och skola. En del i detta är det uppsökande arbetet genom fältkvällar. Under våren 2025 kommer fältkvällar bedrivas även på lördagar för att undersöka behovet av fältkvällar på helger.

Sammanfattningsvis föreslås att Norrtälje kommun upprättar en strategisk samverkansgrupp för det förebyggande arbetet och formulerar mål på både kort och lång sikt. Fältverksamhetens fokus bör vara brottsförebyggande arbete, stärka skyddsfaktorer genom kunskapshöjande insatser och informationsspridning till ungdomar i kommunen, arbeta med våld i ungas nära relationer, och genomföra uppsökande arbete både fysiskt och digitalt på sociala medier.

3 Arbetsbeskrivning

3.1 Bakgrund

1 september 2024 verkställdes en organisationsförändring som innebär att delar av Trygg i Norrtälje Kommun (TiNK) organiserades in under socialnämnden. Berörda funktioner är fältsamordnare och föräldraskapsstödjare.

Fältverksamheten och föräldraskapsstödet arbetar förebyggande, uppsökande och samordnande med fokus på barn, unga, deras föräldrar och andra viktiga vuxna i barns liv i Norrtälje kommun.

Under hösten 2024 har en behovsinventering genomförts för att möjliggöra planering av verksamheten avseende insatser och resurstillsättning för det förebyggande och uppsökande arbetet på kort och lång sikt.

3.2 Syfte

Behovsinventeringen syftar till att synliggöra kommuninvånarnas behov och att de insatser som bedrivs av verksamheten ska gå i linje med förslaget om en ny socialtjänstlag, vilken föreslås träda i kraft 1 juli 2025.

Behovsinventeringen syftar även till att definiera avgränsningar gentemot andra huvudmän och verksamheter, samt att identifiera behovsgap för målgruppen, alltså behov av insatser som i dagsläget inte tillgodoses av någon huvudman.

3.3 Mål

Målet med behovsinventeringen är:

- Att rikta socialnämndens förebyggande och uppsökande arbete till där det gör mest samhällsnytta inom målgruppen barn och unga.

3.3.1 Effektmål

- Att socialnämndens förebyggande, samordnande och uppsökande arbete planeras utifrån barns och ungas behov och kommer "till gagn" för kommunens barn och unga.
- Att barn, unga, deras föräldrar och andra viktiga vuxna runt barnen får rätt stöd, i rätt tid av rätt aktör genom rådgivning och hänvisning till rätt stödinsatser vid behov.
- Att kommunens barn, unga, deras föräldrar och andra viktiga vuxna får tidigt stöd för att undvika att problematiska förhållanden förvärras och på så sätt minska personligt lidandet och förebygga behovet av mer omfattande och kostsamma insatser.
- Ansvarsavgränsning gentemot andra huvudmän.

3.4 Genomförande

Behovsinventeringen har pågått under hösten 2024. Arbetet har genomförts genom inläsning av lag, styrande dokument, kommunala handlingsplaner, åtgärdsplaner, arbetsplaner samt genomgång av statistik från socialförvaltningen gällande barn och unga och omvärldsbevakning. En gång i veckan har fältsamordnarna arbetat med behovsinventeringen i grupp, arbetet har letts av tillförordnad gruppleddare. I behovsinventeringen har fältsamordnarnas erfarenheter från det praktiska fältarbetet i kommunen samlats in. Sammanställningen har gjorts av tillförordnad gruppleddare och resultatet har diskuterats i grupp med fältsamordnarna.

4 Styrande lagar och ramverk

4.1 Socialtjänstlagen

Enligt 3 kap. 1 § SoL hör det till socialnämndens uppgifter att bland annat informera om socialtjänsten i kommunen, genom uppsökande verksamhet och på annat sätt

främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden och svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det.

Enligt 5 kap. 1 § SoL ska socialnämnden

1. verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden,
2. i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga,
3. bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa,
4. aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och unga av alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel eller beroendeframkallande medel samt dopningsmedel,
5. aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar bland barn och unga,
6. tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem,
7. med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,
8. i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om barnets eller den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet,
9. i sin omsorg om barn och unga tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge eller adoption har avgjorts, och
10. i sin omsorg om barn och unga tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört eller sedan verkställighet av sluten ungdomsvård enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård upphört.

Av 3 kap. 1 § SoL följer att socialnämnden ska svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det. Bestämmelsen ger socialnämnden stöd för att arbeta förebyggande med allmänna insatser som kan inriktas på olika sätt. Socialnämnden får således erbjuda allmänna insatser till enskilda i form av service. Service bygger på att den enskilde söker upp den verksamhet som han eller hon vill ta del av, även om det kan ske efter rekommendation. Service är inte individanpassad och föregås inte heller av någon behovsprövning (utredning). För att insatser ska anses vara service ska de vara allmänt inriktade och generellt utformade, öppna och tillgängliga för alla. Service är ofta en del i socialtjänstens förebyggande arbete.

4.2 Riktlinjer socialförvaltningens uppsökande och förebyggande arbete för barn och unga

Syfte med verksamheten

Socialnämndens uppsökande och förebyggande arbete för barn, unga och deras familjer syftar till att stärka barns och ungas välmående, trygghet och sociala utveckling. Genom att skapa förutsättningar för en trygg och hälsosam uppväxt ska arbetet bidra till att främja hälsa och social hållbarhet i samhället samt förebygga brottslighet.

Arbetssätt

Verksamhetens syfte och målsättningar uppnås genom att erbjuda tidiga stöd- och serviceinsatser som kontinuerligt anpassas efter målgruppens behov. Behoven hos målgruppen ska kartläggas löpande, både på kort och lång sikt, för att säkerställa att arbetet leder till de förväntade effekterna för barn, unga och deras familjer. Arbetet ska i huvudsak vara uppsökande, förebyggande och samordnande, med ett starkt fokus på att motivera målgruppen till ytterligare stöd från andra aktörer när behoven inte kan tillgodoses genom enbart stöd- och serviceinsatser.

Avgränsningar

Socialnämndens förebyggande och uppsökande arbete för barn, unga och deras familjer ska bedrivas utan biståndsbedömning. Därutöver ska verksamheten utformas för att undvika överlappning med andra kommunala verksamheter.

4.3 Trygg i Norrtälje kommuns arbetsplan 2023

Arbetsplanen utgår från verksamhetsplanen 2023 för dåvarande TINK. Arbetsplanen är med i behovsinventeringen då det är den senaste arbetsplanen för verksamheten. Dokumentets titel är Verksamhetsplan TINK 2023, men i denna text benämns dokumentet som arbetsplan.

Enligt arbetsplanen ingår fältverksamheten i det brottsförebyggande- och hälsofrämjande arbetet. De ska delta och bidra till Jobbiga frågor är helt okej, Ungdomsrådet och EST/lägesbilden. Fältsamordnarnas arbetsuppgifter avser till stor del, enligt arbetsplanen, att stötta och söka upp/skapa kontakter och relationer till ungdomar. Fältsamordnarna fungerar även som brobyggare till andra verksamheter. I arbetet ingår även att delta på olika samverksamplattformer, samarbeta med civilsamhälle och föreningsliv. Inom verksamheten ryms:

- Uppsökande arbete kvällstid
- Individkontakt med ungdomar
- Råd och stöd via sociala medier
- Skolbesök
- YAM i skolan
- Ungdomsrådet

- Gruppverksamheter efter skoltid
- Aktiviteter för ungdomar på kvällstid
- Medverka på föräldramöten
- Presentera sig för alla nya årskurs 6:or

4.4 Riksförbundet för fältarbete (RIF)

Enligt Riksförbundet för fältarbete karakteriseras socialt fältarbete av två grundläggande kännetecken. Det första kännetecknet är målgruppen, ungdomar i riskzon. Det andra kännetecknet är kontexten. Socialt fältarbete har sin utgångspunkt i, och sker, utanför institutionerna. Det innebär att socialt fältarbete aktivt söker nå ut till ungdomar i riskzon där dessa befinner sig. Fältarbetet riktar sig till de ungdomar som har problem och som samhället inte når fram till via etablerade institutioner och kanaler. Det centrala är att mötena med ungdomarna är frivilliga för ungdomen.

Skolbesök beskrivs, av RIF, vara förutsättningsskapande verksamhet i syfte att knyta kontakter och bli kända av ungdomarna. Ungdomarna är i skolan på grund av skolplikten och därför uppnås inte den grundläggande principen om frivillighet.

4.5 Folkhälsostrategin

Folkhälsoarbetet i Norrtälje kommun är insatser som sker i samverkan mellan olika aktörer. Samverkan skapar förutsättningar för att främja, förebygga och bevara folkhälsan i kommunen. Folkhälsoarbetet utgår från värdegrunden: invånaren först, allas lika värde och höga förväntningar.

Den primära målgruppen för strategin är alla invånare i Norrtälje kommun med fokus på barn och unga. Alla invånare, oavsett bakgrund eller livssituation, ska ges samma förutsättningar för att kunna leva ett gott liv och hälsosamt liv i vår kommun.

Enligt folkhälsostrategin är barn och ungas framtid ett av kommunens målområden. Därför ska deras hälsa stärkas. Det övergripande målet med folkhälsoarbetet är att det ska skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor och goda uppväxt- och livsvillkor samt möjlighet till delaktighet för alla invånare.

De två övergripande fokusområde i folkhälsostrategin är delaktighet och inflytande i samhället samt barn och ungas uppväxtvillkor. Dessa skall beaktas i resterade fokusområden, som är; delaktighet och inflytande i samhället, barn och ungas uppväxtvillkor, föräldraskapsstöd, ANDTS, hälsofrämjande hälso- och sjukvård, hälsa i arbetslivet, fysisk aktivitet, matvanor och livsmedel och psykisk hälsa.

Trygga och goda uppväxtvillkor är avgörande för barns och ungdomars hälsa och för folkhälsan på lång sikt. Trygga och goda uppväxtvillkor är därför ett särskilt fokusområde. Den ökande psykiska ohälsan bland barn och ungdomar skall uppmärksammas särskilt, liksom utvecklingen av barns och ungdomars levnadsvanor.

Norrtälje kommun ska arbeta i linje med Barnkonventionen vilket innebär att alla barn har rätt till social trygghet, skälig levnadsstandard, lek, vila och fritid. Kommunen ska arbeta för att motverka barnfattigdom bland annat genom att ha avgiftsfria aktiviteter på loven och stödja vårt föreningsliv.

4.6 Norrtälje Kommuns brottsförebyggande åtgärdsplan

Kommuner ska enligt lag om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete, med lägesbilden som underlag, besluta om en plan för vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att förebygga brott (åtgärdsplan).

Utifrån en sammanfattning av kartläggning, analys och slutsatser har Norrtälje kommun identifierat och prioriterat fyra fokusområden som kräver samverkan med berörda parter. Dessa fokusområden är unga i riskzon, förebyggande arbete kring brottsutsatta, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck med extra fokus mot ungas utsatthet, samt trygghet i offentlig miljö och välfärdsbrott, kriminell ekonomi samt otillåten påverkan. Fokusområdena kan variera över tid.

Operativa mål där fältverksamheten berörs:

Fånga upp och motverka negativa trender bland ungdomar genom uppsökande verksamhet i skola och på fält.

Tidigt uppsökande av unga i riskzon genom ökad närvaro på sociala medier och andra plattformar där unga är och informationsspridning om det stöd och hjälp som finns i kommunen. Detta utförs i samverkan med socialtjänst, skola, fritidsgårdar och polis.

Gemensam struktur kring ungdomar i riskzon:

Ett operativt mål utifrån den Brottsförebyggande åtgärdsplanen är att upprätta en gemensam struktur kring arbetet med unga i riskzon genom att implementera SSPF eller en annan kunskapsbaserad modell för tidig oro. Ytterligare ett mål är att skapa goda relationer för unga i riskzon genom att säkerställa en strukturerad samverkan mellan kommun och polis och att kopplade insatser görs. Som en åtgärd för att stävja ogynnsam utveckling hos unga uppges kvalificerad kontaktperson. Det är oklart om det i åtgärdsplanen menas Särskilt kvalificerad kontaktperson eller om kvalificerad kontaktperson är en annan form av insats än den som Socialstyrelsen rekommenderar. Särskilt kvalificerad kontaktperson finns idag inte inom socialtjänstens egen verksamhet, utan köps in av externa utförare.

Indikatorer för fokusområdet Unga i riskzon:

- Förbättrade resultat i kommande drogvaneundersökning kopplat till alkohol, tobaksprodukter och narkotika.
- Förbättrade skolresultat samt ökad skolnärvaro.
- Ökat antal deltagande föräldrar i föräldrautbildningar.
- Ökad vuxennärvaro i miljöer där barn och unga finns.
- Antal placeringar av barn- och unga.

Förebyggande arbete kring brottsutsatta och våld i nära relation och med extra fokus mot unga.

Gällande detta målområde ingår fältverksamheten i Blåljusdagarnas som genomförs årligen för årskurs 8 i kommunens samtliga skolor. Eleverna utbildas då i samtyckeslagstiftningen. Ytterligare en åtgärd är att se över möjligheten att implementera ett våldspreventivt arbete i kommunens verksamheter. Ansvariga för detta är TINK, barn- och utbildningskontoret, Kultur och fritid och socialförvaltningen. Utöver detta kan fältverksamheten, utifrån målen och planerade åtgärder, vara deltagare på olika informations- och kunskapshöjande insatser i kommunen. Fältverksamheten har inget uttalat mål som de ansvarar för gällande våld i ungas nära relation.

4.7 Nya Socialtjänstlagen

Den nya socialtjänstlagen väntas träda i kraft 1 juli 2025. Syftet är att socialtjänsten ska bli mer förebyggande, jämställd, jämlik, kunskapsbaserad och mer lätt tillgänglig än idag: att sänka trösklarna och nå invånare tidigt, innan problemen växt sig stora.

Insatser ska kunna ges utan biståndsprövning och insatserna ska vila på forskning och beprövad erfarenhet (kunskapsbaserad). I det kunskapsbaserade arbetet ska kommunerna bidra med och skapa lokal kunskap

En ny socialtjänstlag är en förutsättning för att kunna ställa om till en mer förebyggande, tillgänglig och kunskapsbaserad socialtjänst.

4.8 Sammanfattning av avsnitt

Socialförvaltningens uppsökande och förebyggande arbete för barn och unga regleras i socialtjänstlagen och syftar till att stärka deras välmående och sociala utveckling, samt förebygga brott. Arbetet är av uppsökande, förebyggande och samordnande karaktär på främst universell och selektiv nivå. Verksamheten ska inte överlappa med andra kommunala tjänster och sker utan biståndsbedömning. Mål och riktning för fältverksamheten formuleras sedan tidigare i olika handlingsplaner, åtgärdsplaner och arbetsplan, vilket innebär att det har varit svårt att synliggöra en tydlig riktning och fokus för arbetet. Sammanfattningsvis fokuserar alla dessa underlag på att stärka barn och ungas hälsa och utveckling, säkerställa en trygg uppväxt och förhindra brott genom tidiga insatser och samverkan. Den nya socialtjänstlagen, som träder i kraft 1 juli 2025, ska socialtjänsten bli mer förebyggande, jämställd och kunskapsbaserad. Insatser ska kunna ges utan biståndsbedömning och baseras på forskning och beprövad erfarenhet.

5 Fältverksamheten idag

Verksamheten riktar sig mot målgruppen ungdomar i riskzon, 12–18 år, och består av sex heltidstjänster, varav en vakant tjänst. Medarbetarna går på schema då arbetet är förlagt både på dag- och kvällstid. Det uppsökande arbetet bedrivs främst på kvällstid, tisdag till fredag, till 21:30, förutom på fredagar då kvällen avslutas 24:00.

Fältsamordnarna arbetar i par under fältkvällar, endast två fältsamordnare är ute per kväll. Under början av hösten 2024 ställdes flera fältkvällar in på grund av sjukfrånvaro och vakanta tjänster i verksamheten. För att säkerställa att fältkvällar kan bedrivas enligt planering har socialförvaltningen byggt upp en intern vikariepool samt anställt en vikarie som arbetar på timmar.

Det uppsökande arbetet syftar till att finnas där ungdomarna är och där vuxennärvaron är låg, skapa kontakt och bygga relationer för att tidigt kunna identifiera unga i riskzon och motivera och hänvisa vidare till rätt stöd och hjälp. Som en förutsättning för kontaktskapande, och för att bli kända av kommunens ungdomar, besöker fältsamordnarna skolor, fritidsgårdar och öppen sporthall.

Verksamheten har ett väl upparbetat samarbete med flera av skolorna i kommunen, de tre fritidsgårdarna, ordningsvakterna och polisen. De deltar på kommungemensamma lägesbilder och områdesgrupper och samverkar i förebyggande och främjande insatser riktade till ungdomar, såsom Jobbiga frågor är helt okej och YAM (Youth aware of mental health).

Det uppsökande arbetet kan innefatta individkontakt. Verksamheten kan i dag erbjuda tre råd- och stödsamtal till ungdomar, utan bistånd. Samtalen syftar till att fånga upp behov, vara rådgivande och hänvisa vidare till rätt instans vid mer omfattande behov än vad som ryms inom samtalsserien. Fältsamordnarna kan också delta vid anmälningmöten och första möten med socialsekreterare i ett trygghetsskapande syfte.

Verksamheten har idag inga tydligt uppsatta mål att arbeta mot utöver det som står i lagen och aktiviteter/arbetsuppgifter som är formulerade i arbetsplanen, delar av folkhälsostrategin och den brottsförebyggande åtgärdsplanen. Begreppet unga i riskzon är brett och inte tydligt definierat. Riskfaktorer hos ungdomar vägs upp av skyddsfaktorer, vilket fältverksamheten kan bidra till att balansera genom olika insatser, förebyggande som uppsökande. Vissa förebyggande insatser är återkommande över tid, som YAM, Jobbiga frågor är helt okej, besök hos årskurs 6 och deltagande på föräldramöten. Dock varierar åk.6-besöken beroende på om skolorna tackar ja till erbjudandet om klassbesök, samt kan innehållet på föräldramöten skifta utifrån förfrågningar från skolorna. Skolor kan på förfrågan få hjälp från fältsamordnarna med hälsofrämjande gruppaktiviteter inom skolans förebyggande arbete. Det finns ingen systematik i vilken typ av förebyggande arbete fältverksamheten erbjuder skolorna, skolorna uppmärksammar behov och frågar fältsamordnarna om stöd/delaktighet.

6 Invånarnas behov

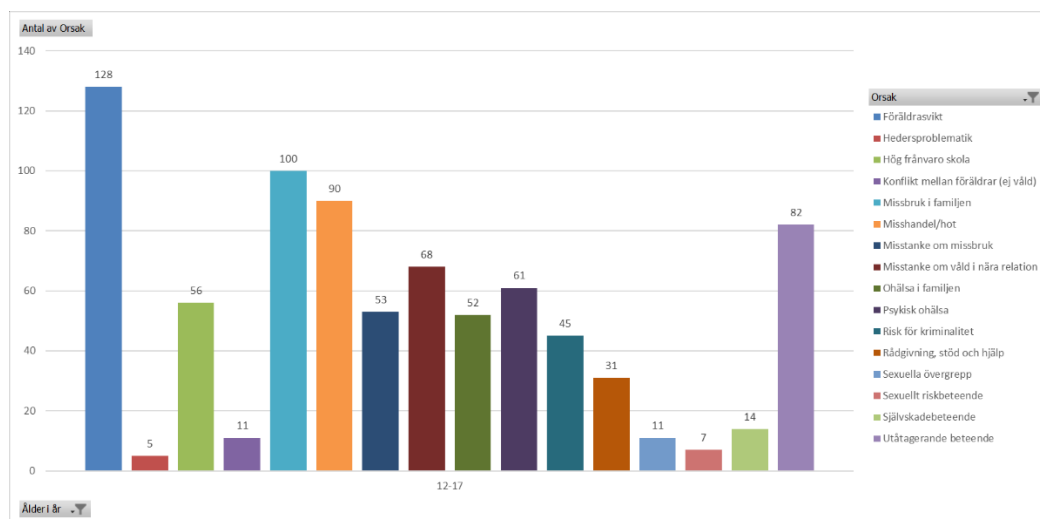
6.1 Vad visar statistik?

Socialtjänsten har ett brottsförebyggande ansvar, vilket kommer att förtydligas än mer utifrån ny lagstiftning. Socialtjänsten har även ansvar att arbeta förebyggande med barn

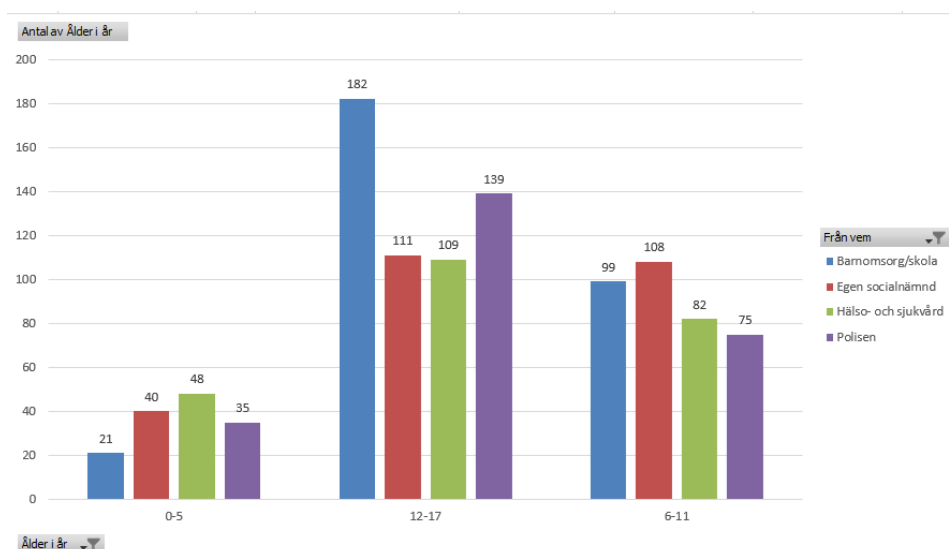
och unga i riskzon för en negativ utveckling. Ungdomar i riskzon innebär ungdomar som är mer utsatta för risker än sina jämnåriga. Det kan bland annat handla om trauman, bristande föräldraomsorg, psykisk ohälsa, skolfrånvaro, narkotikabruk, normbrytande beteenden eller risk för att hamna i kriminalitet.

Socialförvaltningens statistik för barn och unga visar att aktualiseringsorsakerna föräldrasvikt, missbruk i familjen, misshandel/hot och utåtagerande beteende är de fyra vanligaste aktualiseringsorsakerna i ålderskategorin 12–17 år. Våld i nära relation är femte vanligaste orsaken. Sedan 2024 ingår våld mot barn/barn som bevittnat våld i kategorin Misshandel/hot. Dessa aktualiseringsorsaker är riskfaktorer som kan påverka barns och ungas utveckling negativt.

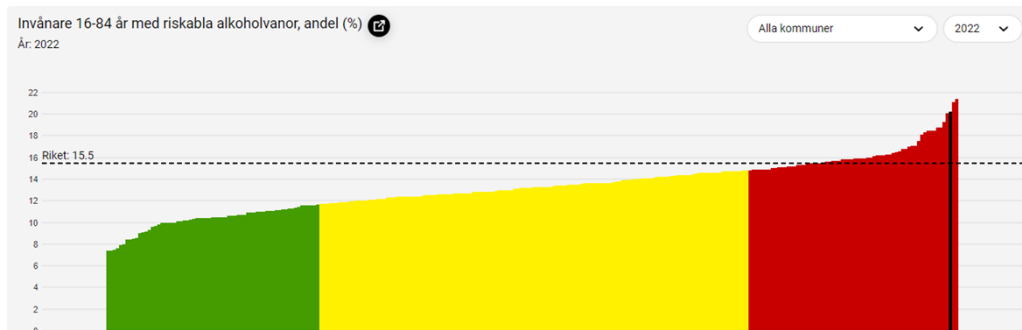

Statistik från socialförvaltningen, 2024-01-01—2024-10-19

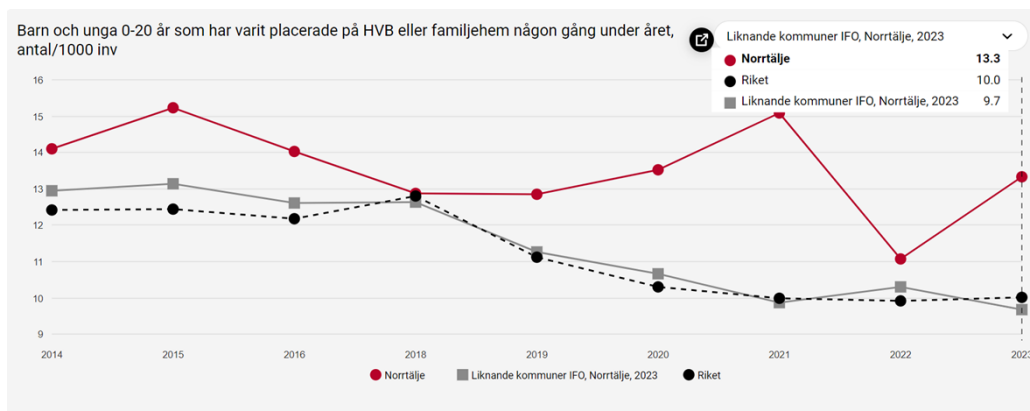
De som anmäler oro i störst utsträckning till socialförvaltningen är barnomsorg/skola, hälso- och sjukvård, polisen och egen socialnämnd. Få anmälningar från barnomsorg/skola inkommer under barns tidiga år, vanligast är ålderskategorin 12–17 år.

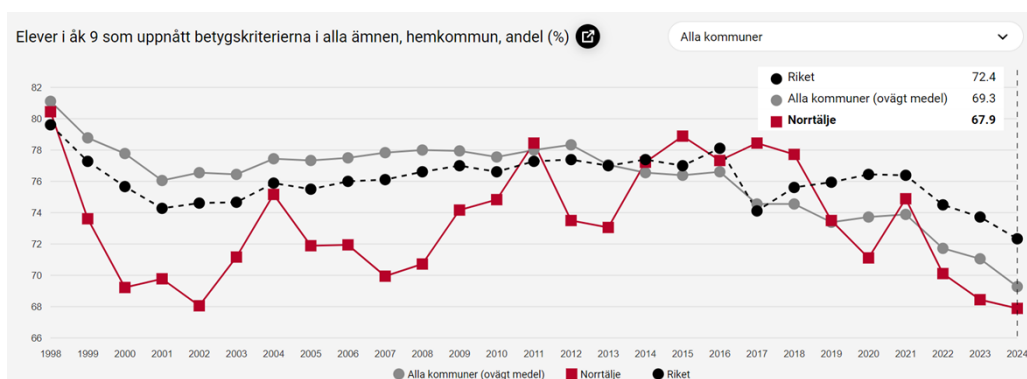
Norrtälje kommun har socioekonomiska utmaningar i vissa områden av kommunen. Vigelsjö, Älmsta och Hallstavik är tre av dessa områden. Vigelsjö är det område som sticker ut och utvecklingen i området har inte varit lika stor under de senaste 10 åren som i övriga områden. Det kan förklaras med lyckoparadoxen, vilken innebär att de personer som skapar sig bättre förutsättningar flyttar från området, vilket leder till att området i sig inte påverkas i en positiv riktning när det går bättre för enskilda individer. I Vigelsjö har 6% av de boenden ekonomiskt bistånd, jämfört med Solbacka/Fågelsången där 0% har ekonomiskt bistånd. Även nettoinkomsten skiljer sig mellan områden i Norrtälje. I Vigelsjö ligger nettoinkomsten (medel) på 268 tkr och i Kvisthamra 434 tkr (2022). Föräldrars ekonomiska förutsättningar påverkar barn och unga och kan vara en stressfaktor för föräldrar/vuxna eftersom ekonomi och boende är en grundläggande förutsättning för en stabil tillvaro. Norrtälje kommun har också en tradition av låg utbildningsnivå, vilket även det skiljer sig mellan olika områden i kommunen. Enligt Kolada har Norrtälje kommun även en hög andel invånare med riskabla alkoholvanor.

Annat som sticker ut i statistik jämfört med riket i stort och liknande kommuner är antal placeringar i familjehem eller HBV, där Norrtälje ligger högt.

Skola och utbildning är en av de starkaste skyddsfaktorerna och som ger förutsättningar för ett självständigt och självförsörjande vuxenliv. Andelen elever i kommunen som går ut årskurs 9 med fullständiga betyg sjunker över tid och ligger under rikets snitt.

Stockholmsenkäten är en undersökning som genomförs var annat år i årskurs 7, 9 och år 2 på gymnasiet skolorna i Norrtälje Kommun, både friskolor och kommunala skolor ingår i undersökningen. Enkäten består av cirka 100 frågor som berör flera livsområden och bakgrundsfakta. Den senaste undersökningen genomfördes under hösten 2024. Undersökningen visar på samma resultat som socialförvaltningens statistik gällande psykisk ohälsa. Flickor lider i högre grad av psykisk ohälsa än pojkar i åk. 7, 9 och år. 2 på gymnasiet. Stockholmsenkäten visar också att 15% av flickorna i åk.9 och 16% i åk.2 på gymnasiet har blivit utsatt för en sexuell handling mot sin vilja och att 22% av flickorna i år.2 på gymnasiet har utsatts för psykiskt våld av sin partner, jämfört med övriga kommuner (7%) ligger Norrtälje högt. 20% av flickorna i år.2 på gymnasiet uppger även att de har känt sig rädd för att deras partner ska utsätta dem för någon typ av våld.

VÅLD										VÅLD									
Har du någon gång blivit utsatt för våld av din partner eller före detta partner?										Har du någon gång blivit utsatt för våld av din partner eller före detta partner?									
Norrtälje Grundskolan årskurs 7			Norrtälje Grundskolan årskurs 9			Norrtälje Gymnasiet år 2			Antal svarande	Övriga kommuner Grundskolan årskurs 7			Övriga kommuner Grundskolan årskurs 9			Övriga kommuner Gymnasiet år 2			Antal svarande
Total	Pojke	Flicka	Total	Pojke	Flicka	Total	Pojke	Flicka		Total	Pojke	Flicka	Total	Pojke	Flicka	Total	Pojke	Flicka	
300	185	115	348	179	169	322	167	155	152	47	47	47	3550	1735	1815	1884	1017	867	828
Antal svarande										Antal svarande									
Ja, fysiskt våld	3	4	2	5	4	6	6	2	11	Ja, fysiskt våld			4	2	2	3	2	4	
Ja, psykiskt våld	3	2	5	6	3	10	13	6	22	Ja, psykiskt våld			4	2	6	5	4	7	
Nej	88	89	87	85	89	82	79	88	71	Nej			86	87	85	86	86	87	
Vet inte	7	7	6	5	4	5	7	8	5	Vet inte			9	10	7	7	9	5	
Jag har någon gång varit rädd för att min partner ska utsätta mig för någon typ av våld?										Jag har någon gång varit rädd för att min partner ska utsätta mig för någon typ av våld?									
Norrtälje Grundskolan årskurs 7			Norrtälje Grundskolan årskurs 9			Norrtälje Gymnasiet år 2			Antal svarande	Övriga kommuner Grundskolan årskurs 7			Övriga kommuner Grundskolan årskurs 9			Övriga kommuner Gymnasiet år 2			Antal svarande
Total	Pojke	Flicka	Total	Pojke	Flicka	Total	Pojke	Flicka		Total	Pojke	Flicka	Total	Pojke	Flicka	Total	Pojke	Flicka	
311	195	117	359	180	179	322	167	155	152	47	47	47	3550	1735	1815	1884	1017	867	828
Antal svarande										Antal svarande									
Ja	5	4	7	6	3	9	11	4	20	Ja			14	7	7	14	7	7	
Nej	95	95	93	94	97	91	89	95	80	Nej			86	87	85	86	86	87	

6.1.1 Sammanfattning av statistiken

Statistik från socialförvaltningen visar att de vanligaste orsakerna till att ungdomar, 12-17 år, blir aktuella på socialförvaltningen på grund av föräldrasvikt, missbruk i familjen, misshandel/hot och utåtagerande beteende. Våld i nära relation är den femte vanligaste anmälningsorsaken. Norrtälje kommun ligger högre än riket i snitt gällande placeringar av barn och unga.

Norrtälje kommun har socioekonomiska utmaningar, särskilt i områden som Vigelsjö, Älmsta och Hallstavik. Vigelsjö har en lägre utveckling än andra områden och har en högre andel av befolkningen som är beroende av ekonomiskt bistånd. Ekonomiska förutsättningar och låg utbildningsnivå påverkar barn och ungas utveckling. Norrtälje har även en högre andel vuxna invånare med riskabla alkoholvanor, och fullständiga betyg i årskurs 9 ligger under rikets genomsnitt.

Stockholmsenkäten, som genomförs vartannat år, visar på högre psykisk ohälsa bland flickor än pojkar i årskurs 7, 9 och gymnasiet. Enkäten avslöjar också att många flickor i Norrtälje har blivit utsatta för sexuell handling mot sin vilja och psykiskt våld från en partner, vilket är högre än i andra kommuner. 20% av flickorna på gymnasiet har vid något tillfälle känt sig rädda för att deras partner ska utsätta dem för våld.

6.2 Vad gör andra aktörer?

Alla som arbetar med barn och unga inom offentlig verksamhet har en lagstadgad anmälningsskyldighet vid oro för barn och ungdomar enligt socialtjänstlagen 14 kap. 1 §.

Flera aktörer i kommunen har ett förebyggande arbete inom ramen för sina verksamheter. Bland dessa finns Barn- och utbildningskontoret, som har ett elevhälsofrämjande ansvar utifrån skollagen och läroplanen, delar av detta ingår i undervisningen. Utöver det har skolor tillgång till ett elevhälsoteam med skolkurator, skolsköterska och specialpedagog. Rektor bestämmer på vilket sätt elevhälsoteamet arbetar förebyggande och hur deras resurser ska riktas. Detta innebär att det förebyggande elevhälsoarbetet kan se olika ut från skola till skola. Det förebyggande arbetet i skolan kan bland annat handla om normer och värderingar, ANDTS, samtycke och relationer.

Fritidsgårdar finns för att erbjuda ungdomar ett sammanhang på fritiden där de kan träffa kompisar och andra ungdomar på en plats avsedd för just ungdomar.

Fritidsgårdarna har främst fria aktiviteter för de som är där, men kan även planera andra, mer strukturerade aktiviteter. Kultur- och fritidsförvaltningen har även ”fritidsledare på vift”, som genomför fritidsgårdliknande aktiviteter på orter i kommunen där det inte finns en fritidsgård och lånar då exempelvis idrottshallar. I Rimbo, Hallstavik och Norrtälje finns Öppen sporthall, vilket arrangeras av lokala idrottsföreningar. Ungdomar erbjuds där fri tillgång till sporthallar med någon/några föreningsledare som finns på plats. Samordningen av Öppen sporthall ligger på kultur- och fritidskontoret. Kultur- och fritidskontoret anordnar även Mitt Lov, där barn och unga erbjuds gratis lovaktiviteter under skolloven.

På kommunstyrelsekontoret finns strategier och samordnare som arbetar övergripande med preventionsarbete inom områdena folkhälsa, våld i nära relation, ANDTS psykisk hälsa och situationellt preventionsarbete genom arbete med EST-lägesbild. Det är dessa funktioner som ansvarar för ordningsvakterna i offentliga miljöer, den kommunala lägesbilden, större evenemang som walk-about, jobbiga frågor är helt okej och en vecka fri från våld. KSK utbildar yrkesverksamma i våld i nära relation och genomför Stockholmsenkäten. Flera av de förebyggande insatserna i kommunen samordnas av KSK i samverkan med andra förvaltningar. På den kommunala lägesbilden och områdesgrupper deltar bland annat olika kommunala verksamheter, näringslivet, Tiohundra, ordningsvakter, svenska kyrkan och polis.

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje utför vissa förebyggande insatser. Anhörigstödarna på KSON håller i föräldracaféer för föräldrar till barn som har NPF eller skolfrånvaro i samverkan med socialförvaltningens föräldrastödare. Tillsammans anordnar de även föräldraföreläsningar under året där föreläsare bjuds in gällande olika teman kopplat till barn och unga och föräldraskap. Sedan hösten 2024 erbjuder KSON Rubinens barngrupp, en gruppverksamhet för barn med föräldrar som har psykisk ohälsa/sjukdom. De fick inte i tillräckligt många barn under hösten, men planerar att starta en grupp till våren 2025.

Ungdomsmottagningen arbetar förebyggande genom att erbjuda alla årskurs 8 klassbesök på ungdomsmottagningen för att sprida information om reproduktiv hälsa, samtycke och sexualitet samt information om deras verksamhet. Även den anpassade gymnasieskolan och språkintro bjuds in till ungdomsmottagningen. En förmiddag i veckan finns barnmorskor från ungdomsmottagningen på plats på Rodengymnasiet i Norrtälje för drop-in-tider. De har även en lokal i Hallstavik som bemannas en dag i veckan.

Polisen bidrar i stor utsträckning till trygghetsskapande och förebyggande insatser genom områdes- och ungdomspoliser som svarar för att bygga relation till invånare och ungdomar, samt sprider information och kunskap genom att delta på föräldramöten, besöker fritidsgårdar, skolor, genomför orosamtal tillsammans med socialförvaltningen med mera. Fältsamordnarna har en väl upparbetad samverkan och kontakt med polisen i Norrtälje.

Socialförvaltningen

Socialförvaltningens föräldraskapsstödjande insatser finns på flera enheter inom förvaltningen. På enheten säkerhet, IT och trygghet arbetar tre föräldraskapsstödjare. De utbildar gruppleddare i ABC 3-12, ABC Tonår, FÖS (föräldraskap i Sverige) och samordnar föräldraträffar i dessa program. De håller även i föräldraträffar i modellen Trygghet ur stöd (Trust) och arrangerar föräldraföreläsningar tillsammans med anhörigstödjarna på KSON. Utöver det erbjuder föräldraskapsstödjarna tre individuella råd- och stödsamtal utan bistånd. Det är även möjligt att få iKomet av föräldraskapsstödjarna. Inom familjerätten erbjuds samarbetssamtal och SES (samarbete efter skilsmässa), ett digitalt föräldraskapsstöd inför, under och efter separation. Tillsammans med öppenvården erbjuds kommuninvånarna föräldraträffar i BiFF (Barn i föräldrars fokus), en gruppverksamhet för föräldrar i, under eller efter en separation där det förekommer konflikter. Kopplat till detta erbjuds barngruppen Hanna och Theo, för barn vars föräldrar har separerat och befinner sig i konflikt. Öppenvården erbjuder ibland Ersta barnprogram för barn med anhörig som har alkoholberoende och/eller psykisk ohälsa. Både familjerätten och öppenvården har haft svårigheter att få deltagare till sina gruppverksamheter.

Projektet Utökat hemstödsprogram pågår just nu, vilket är ett samarbete mellan BVC och öppenvården. Projektet är riktat mot nyblivna föräldrar i Hallstavik. De föräldrar som tackar ja till att ingå i projektet får vid hembesöken av BVC även träffa familjebehandlare från öppenvården under barnets första 24 månader. De föräldrar som anser att de har behov kan få upp till tre icke-biståndsbedömda familjesamtal utifrån föräldraskapet.

Mini-Maria är en samverkansmottagning mellan socialförvaltningen och Tiohundra (HSL) som arbetar med skadligt bruk och beroende hos ungdomar. Insats via Mini-Maria ges som behovsprövad insats, men kan även fås genom egenanmälan av vårdnadshavare eller från ungdomen själv. Vid egenanmälan krävs ingen föregående behovsprövning. Den öppna insatsen sker enligt ett strukturerat program med tre samtal med behandlare från öppenvården. Vid behov utöver dessa tre samtal behöver insatsen beviljas med bistånd.

I samverkan med polisen deltar mottagningsenheten, barn och unga, på orosamtal. När polisen får in information om att det kan finnas risk för negativ utveckling hos ett barn eller ungdom gör de ett oannonserat hembesök tillsammans med socialsekreterare. Oftast handlar det om oro för narkotikaanvändning och Mini-Maria har avsatta provtagningstider efter orosamtal. Under vintern 2024 har dessa tider på Mini-Maria pausats på grund av vakanta tjänster och prioritet har legat på ärenden som redan är aktuella på Mini-Maria.

6.2.1 Sammanfattning av avsnitt

I Norrtälje kommun arbetar flera aktörer med förebyggande insatser för barn och unga. Skolor och elevhälsoteam erbjuder stöd genom kuratorer och specialpedagoger, och

arbetar med frågor om normer, hälsa och relationer. Fritidsgårdar och öppna sporthallar ger ungdomar en trygg plats för fritidsaktiviteter. Kommunstyrelsekontoret samordnar förebyggande arbete inom folkhälsa, psykisk hälsa och våld i nära relation, och områdespoliser bidrar till trygghet genom samverkan och relationsskapande med ungdomar samt deltar på föräldramöten i skolor.

Socialförvaltningens öppenvård arbetar på uppdrag av socialsekreterare och utför behovsanpassade insatser till föräldrar, barn och unga. Mini-Maria ger hjälp till ungdomar med skadligt bruk och beroende och deras föräldrar. Mottagningsenheten är involverad i crosstaktal tillsammans med polisen för att förebygga negativ utveckling hos barn och unga. Samverkan mellan aktörerna är central i det förebyggande arbetet.

6.2.2 Insatsglapp

Det finns många insatser i kommunen för barn och unga, både på generell, selektiv och individnivå. Alla insatser bygger på frivillighet förutom vård enligt LVU och insatser enligt Lagen om unga lagöverträdare (LUL). Behovsinventeringen visar att det saknas systematik i det förebyggande arbetet på generell och selektiv nivå baserat på en sammanställd behovsanalys. Olika gruppverksamheter kan förekomma inom olika verksamheter i kommunen och olika utförare kan vara delaktiga i arbetet, både enskilt och i samverkan. Dock finns det mer en kommun kan göra för att stärka skyddsfaktorer för barn och unga. Med tanke på att det finns vissa områden med större socioekonomiska utmaningar och familjer med ekonomiska svårigheter skulle kommunen kunna stärka skyddsfaktorer genom subventionerade föreningsavgifter eller bidrag till vissa målgrupper för att barn och unga ska kunna delta aktivt i föreningsliv. Det skulle bland annat kunna inkludera både idrott och kulturella aktiviteter, bidrag till idrottsutrustning och instrument, organiserad läxhjälp på eftermiddagar och kvällstid utöver skolors studiestöd som sker på skoltid för att höja skolresultat. Mitt Lov erbjuder gratis lovaktiviteter, dock är det begränsat till just skollov och inte året runt.

Något som saknas i kommunen på indikerad nivå är särskilt kvalificerad kontaktperson i egen regi. Socialförvaltningen införde vid årsskiftet 2023/2024 insatsen ungdomsbehandlare som ett alternativ till detta. Särskilt kvalificerad kontaktperson är en insats som Socialstyrelsen rekommenderar som insats för barn och unga som löper en förhöjd risk att utveckla missbruk eller kriminellt beteende.

6.3 Ägarskap och ansvar

Ansvaret för det socialt förebyggande arbetet för barn och unga ligger under flera förvaltningar i kommunen, kommunstyrelsekontoret, socialförvaltningen, KSON, barn- och utbildningskontoret, kultur och fritid samt samhällsbyggnadskontoret (utifrån samhällsplanering). Både Socialförvaltningen och KSON har ett lagstadgat ansvar, utifrån socialtjänstlagen, att arbeta förebyggande för kommunens invånare och i synnerhet för barn och unga. Detta ansvar förtydligas i kommande ny socialtjänstlag och utökar möjligheterna att arbeta än mer förebyggande. KSON,

Kommunstyrelsekontoret och Socialförvaltningen samverkar i omställningsarbetet. Den nya socialtjänstlagen innebär även att socialtjänsten behöver samverka än mer med andra aktörer och civilsamhället. Socialtjänsten ska även delta i samhällsplaneringen, vilket de i dagsläget inte gör systematiskt.

Det utspridda förebyggande ansvaret medför i vissa fall positiva aspekter, men även utmaningar eftersom det inte finns en gemensam styrning och ledning gällande det förebyggande arbetet. De olika förvaltningarna/nämnderna beslutar själva om vad och på vilket sätt de ska arbeta förebyggande. Samverkan sker i många former och i vissa fall leder det till operativa samverkansinsatser. Det finns inga tydligt uppsatta mål för kommunens förebyggande arbete som baseras på systematiska och strukturerade lokala behovsanalyser. Detta medför även att gränsdragningen mellan de olika förvaltningarna och verksamheterna kan vara otydlig.

En målgrupp som idag saknar ett tydligt ägarskap i kommunens verksamheter är barn och unga med NPF (Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning som ADHD och autism). BUP har ansvar att utreda och behandla medicinskt. Vid diagnos hänvisas föräldrar och barn till ADHD-center och autismcenter som ligger på Södermalm i Stockholm. De har kurser och utbildningar om NPF som blir tillgängliga när ens barn har diagnostiserats. Att ta del av kurserna och utbildningarna kräver både tid och ekonomi, vilket alla föräldrar inte har, och det försvårar att verksamheten ligger långt borta. Många gånger hamnar familjer med barn som har fått diagnos, eller väntar på utredning, hos socialtjänsten och får insats familjebehandling då svårigheterna kan påverka hela familjesystemet. Socialtjänstens uppdrag handlar om psykosocial problematik och verksamheten har vare sig ansvar för denna målgrupp eller rätt kompetens och verktyg för att på bästa sätt stötta dessa familjer. Bland de barn och unga som har problematisk skolfrånvaro är det vanligt att det ligger en NPF i botten. I oktober 2024 väntade 311 barn på utredning på BUP i Norrtälje.

7 Analys och slutsatser

Det förebyggande arbetet inom fältverksamheten, med fokus på unga i riskzon, är ett dynamiskt arbete på så sätt att det handlar om att förebygga generellt, men också i ett tidigt skede på individ- och gruppnivå för att undvika att en redan negativ utveckling förvärras eller eskalerar.

Den nya socialtjänstlagen innebär ett perspektivskifte och trycker på en förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst. För att uppnå det krävs samverkan med andra aktörer och civilsamhället. I dagsläget finns inga tydligt uppsatta mål för det förebyggande arbetet. Ansvaret är utspritt på olika verksamheter, vissa insatser sker i samverkan, men det saknas systematik och strategisk planering på kort och lång sikt baserat på de lokala behoven. Det behövs tydligt uppsatta kommunövergripande mål specifikt för det socialt förebyggande arbetet. Det behöver även vara tydligt vilka verksamheter målen

gäller för att tydliggöra ansvaret i det förebyggande arbetet. Eftersom det förebyggande arbetet behöver ske från flera håll, och ofta i samverkan, behövs en strategisk samordning och planering ske, samtidigt som respektive verksamhet ansvarar för sitt ansvarsområde. En gemensam planering kan möjliggöras av en kommunövergripande strategisk samverkansgrupp med en tydlig ledning och styrning utifrån styrdokument, riktning och mål antagna av kommunfullmäktige, vilka hanteras i nämndernas verksamhetsplaner. Eftersom detta saknas idag ser arbetet och målen olika ut beroende på vilken aktör som bedriver vilken verksamhet. Vidare leder det till att det blir svårt att se vilka insatser som ger effekt och vilket mål insatsen är kopplad till.

Behovsområdena som framkommer i denna inventering visar på att den största risken för barn och unga i Norrtälje kommun är kopplade till hemförhållanden och föräldrars egen problematik eller föräldraskap. Det förebyggande arbetet behöver riktas parallellt mot både barn och föräldrar. De föräldraskapsstödjande insatserna behöver samordnas och utvecklas för att nå fler och inkludera flera delar av föräldraskapet. Statistiken visar att missbruk i familjen är vanligt förekommande utifrån socialförvaltningens aktualiseringsorsaker, samt visar siffror från Kolada att Norrtälje har en hög andel personer med riskfylld alkoholkonsumtion. Ett förebyggande arbete kopplat till den vuxna målgruppen kan vara gynnsamt för kommunens barn och unga. Barns och ungas utveckling påverkas av föräldrarnas bemötande och personliga förhållanden. Kan kommunen trygga upp/utöka arbetet runt föräldrar stärks skyddsfaktorerna för barnen.

Aktualiseringsorsaken våld i nära relation har ökat de senaste åren, kommunen har genomfört flera kunskapshöjande insatser för yrkesverksamma för att upptäcka och ställa frågor om våld. Det kan vara en anledning till ökningen de senaste åren, vilket är positivt då fler vuxna, barn och unga som lever med våld kan få stöd. Det behövs ett förebyggande arbete riktat mot dagens vuxna för att minska utövande av våld i nära relation. Våld mellan vuxna kan vara orsak till trauman för de barn som växer upp under dessa förhållanden och ökar risken för att de själva utsätter andra för våld och att de själva utsätts i egna relationer. Dessa trauman leder ofta till psykisk ohälsa, depression, utåtagerande beteenden, narkotikabruk, skolfrånvaro och annan negativ utveckling som exempelvis kriminalitet. Förebyggandet av våld i nära relation är ett viktigt arbete som kommunen och socialförvaltningen behöver ta ett helhetsgrepp om.

Även Stockholmsenkäten visar på en normförskjutning av våld i ungas nära relationer. Undersökningen visar att Norrtälje sticker ut i frågan och ett förebyggande arbete i detta är av vikt för att minska förekomsten av våldsutövning och våldsutsatthet nu och på sikt. Målet bör vara att ingen ska utsättas eller utsätta någon annan för någon form av våld, oavsett ålder. Inom detta område har arbetet kring hedersrelaterat våld och förtryck en självklar del. Socialförvaltningens statistik visar på ytterst få aktualiseringar utifrån heder. Mörkertalet kan vara stort. Årligen ges utbildning till professionella om våld och heder. Kunskapshöjande insatser behöver genomföras till invånare i kommunen, både barn, ungdomar och vuxna. Arbetet med att öka kunskapen om tecken på våld är sannolikt en del i att fler anmäler våld i nära relation till

socialförvaltningen. Det är sannolikt att det skulle bli ett liknande resultat gällande hedersrelaterat våld och förtryck vid ett aktivt förebyggande och kunskapshöjande arbete skedde där även invånare inkluderas. Arbetet behöver genomföras från tidig ålder, redan i förskolan och upp i gymnasiet för att på sikt kunna följa upp resultaten och se om insatserna gör skillnad. Skolan är en viktig aktör i det förebyggande arbetet mot våld, det är den arena som når ut till alla elever. Med fördel bör kommunen ha ett uttalat långsiktigt mål att jobba med denna fråga enligt vetenskapligt beprövade program och att arbetet utförs i alla skolor för likvärdighet i samverkan med andra aktörer inom området. Det kan antas att ett aktivt arbete kopplat till våld kan ha positiva effekter även i det brottsförebyggande arbetet och för skolresultat. Att utsätta någon annan för våld är brottsligt och genom att arbeta mot våld i skolan kan förhoppningsvis det leda till att personer inte använder sig av våld även i andra sammanhang. Fältverksamheten skulle kunna vara ett komplement till skolans arbete med våld genom kunskapshöjande insatser för vuxna och föräldrar i kommunen i ämnet i nära samverkan med kommunens strateg mot våld i nära relation.

Samhällsutvecklingen tyder på att gängkriminalitet breder ut sig och går ner i åldrarna. Unga barn rekryteras och utför brottsliga handlingar. Sammantaget utgör aktualiseringar risk för kriminalitet, misstanke om missbruk, misshandel och hot samt utåtagerande beteende en stor grupp. Denna oro kan indikera en risk för negativ utveckling och kriminalitet för dessa individer. Norrtälje kommun behöver aktivt arbeta brottsförebyggande och det behöver ske i samverkan och planeras av den strategiska samverkansgruppen för förebyggande arbete som föreslås i denna rapport. Alla verksamheter har ett ansvar att uppmärksamma barn och unga i risk för kriminalitet. Kunskapshöjande insatser gentemot yrkesverksamma behöver genomföras för att se tidiga tecken på risker hos barn och unga och bygga på skyddsfaktorer. Fältverksamheten kan arbeta både på generell nivå med kunskapshöjande insatser för yrkesverksamma, föräldrar och barn och unga, och på selektiv och indikerad nivå genom riktade insatser till grupper eller individer i riskzon. Som en del av det brottsförebyggande arbetet rekommenderar Socialstyrelsen Tidigt samordnade insatser (TSI, en samverkansstruktur mellan skola, socialtjänst och polis), särskilt kvalificerad kontaktperson (SKKP) och SSPF. Norrtälje har idag vare sig SKKP i egen regi eller SSPF implementerat. Att arbeta för det går väl i linje med den Brottsförebyggande åtgärdsplanen som är antagen i kommunen.

Samverkan behöver också ske med civilsamhället gällande det generellt förebyggande arbetet och det brottsförebyggande arbetet. Kunskapshöjande och informativa insatser om risk- och skyddsfaktorer, vilket stöd som finns och barns behov och utveckling behöver genomföras i föreningar för att fler runt barnen och ungdomarna ska kunna uppmärksamma om någon behöver stöd eller hjälp. Föreningar kan också arbeta förebyggande genom olika modeller och program framtagna för bland annat föreningar. Exempel på det är machofabriken och Mentorerna i Våldsprevention (MVP). Båda programmen är våldspreventiva och kan användas i skola och av föreningar, men

även av andra verksamheter som träffar ungdomar. På vilket sätt ungdomsföreningar får stöd i detta arbete är inte utrett i denna behovsinventering.

En del av det brottsförebyggande arbetet är att motverka narkotikaanvändning. Det finns en strateg på kommunstyrelsekontoret som arbetar med folkhälsa och med det ANDTS-frågor. Mini-Maria ansvarar för behandling av unga i riskbruk och beroende och kan vara den verksamhet som arbetar förebyggande mot narkotika och riskfylld alkoholkonsumtion, i nära samverkan med folkhälsstrategen. Eftersom det är en del av det brottsförebyggande arbetet är det bra om det tydliggörs i vilken utsträckning fältverksamheten ska arbeta förebyggande i ANDTS-frågor.

Gällande uppsökande arbete för fältverksamheten är det idag svårt att ta fram statistik för vad fältarbete genererar för resultat. Hur många ungdomar fältsamordnarna träffar på fältkvällar varierar över tid och årstid. Under våren 2025 avser socialförvaltningen att testa fältkvällar även på lördagar för att undersöka hur behovet ser ut av fältkvällar på helger. I dagsläget bedrivs fältkvällar tisdag till fredag. Det kan antas att fler ungdomar är i rörelse utomhus på lördagar, då det finns färre öppna verksamheter för ungdomar och ingen skola på helgerna som påverkar. Pilotprojektet kommer att riskbedömas och utvärderas för att analysera behovet av fältkvällar på lördagar.

Skolor och föräldrar efterfrågar ofta stöd från fältverksamheten gällande information om sociala medier. I dagsläget utreds på vilket sätt fältsamordnarna kan använda sig av sociala medier i sitt arbete. Fältsamordnare ska verka där ungdomsnärvaron är hög men vuxennärvaron låg. Sociala medier är en sådan miljö. Trots att det är oklart på vilket sätt fältsamordnarna ska använda sig av sociala medier i sitt arbete kvarstår behovet av vuxennärvaro på de plattformarna. Utvecklingen av sociala medier går snabbt och samhället och vuxenvärlden hänger inte med i det på samma sätt som ungdomarna. På sociala medier sker mycket i form av mobbing, konflikter, utsatthet, försäljning av droger och alkohol, grooming et cetera. Det är en arena som unga vistas på och där det behövs trygga vuxna som kan uppmärksamma, stötta och hjälpa vidare. Det är även via sociala medier som ungdomar i dag har för vana att ta kontakt med andra och därför blir det sårbart att kontaktvägarna till samhällsstöd och trygga vuxna inte finns tillgänglig den vägen för ungdomarna.

Deltagande på föräldramöten och klassbesök i årskurs 6 har varit uppskattat av föräldrar och skolor. Fältsamordnarna blir kända av alla kommunens sexor vilket kan minska tröskeln att söka stöd hos dem när behov uppstår. Klassbesök och föräldramöten är en del av det förebyggande arbetet som bör fortsätta, det är nära sammankopplat med den nya socialtjänstlagen med tanke på att tillgängliggöra socialtjänst, informationsspridning om vilket stöd som finns och att få tidigt stöd. Huruvida det är fältsamordnarnas uppgift eller annan verksamhet inom socialförvaltningen som ska stå för informationsspridning är inte klarlagt. I dagsläget ligger uppgiften på mottagningsenheten barn och unga i arbetet Ansiktet utåt. Dock

behöver alla delar av socialtjänsten bidra till informationsspridning och att motverka desinformation för att minska stigma av att ta hjälp av socialtjänsten.

Sammantaget kan ett välplanerat strategiskt förebyggande arbete i kommunen gynna barn och ungas utveckling positivt. Om förebyggande arbete sker både mot vuxna och barn, samt att tidiga och samordnade insatser på indikerad nivå sätts in kan det leda till minskat antal placeringar och minskat lidande för barn och unga i Norrtälje kommun. Förebyggande arbete kostar på kort sikt, men kan ge ekonomiska vinster på lång sikt. Politiken och kommunen behöver ha tålamod och se på arbetet som sociala investeringar som ger utfall på en period om cirka 10 år.

7.1 Slutsatser och förslag till åtgärder

- En strategisk samverkansgrupp för förebyggande socialt arbete bör upprättas. Det ska finnas styrande dokument, riktlinjer och tydligt uppsatta mål, på kort och lång sikt, för det förebyggande arbetet i Norrtälje kommun, antagna av kommunfullmäktige
- Samverkansgruppen ska bestå av strategier från kommunstyrelsekontoret, socialförvaltningens förebyggande verksamheter, barn- och utbildningskontoret och kultur- och fritidskontoret.
- Samordning och planering av förebyggande insatser ska utgå från gemensamma behovsanalyser, utvärderas och följas upp.
- Allt strategiskt förebyggande arbete ska vara kopplat till den strategiska samverkansgruppens planering.
- Det förebyggande arbetet ska planeras för både vuxna och barn.
- Fokusområden för det strategiskt förebyggande arbetet bör vara:
 - Brottsförebyggande arbete
 - Våld i nära relation, både ungas och vuxnas, och hedersrelaterat våld och förtryck
 - Föräldraskap samt barns behov och rättigheter
 - Psykisk hälsa och aktiv fritid
 - ANDTS
 - Stärka skyddsfaktorer för barn och unga genom bland annat fungerande skolgång och meningsfull fritid
 - Uppsökande arbete i socioekonomiskt utsatta områden

Fältverksamhetens fokusområden bör vara:

- Brottsförebyggande arbete genom förebyggande insatser och uppsökande arbete (generell och selektiv nivå)
- Våld i ungas nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck (generell nivå)
- Stärkta skyddsfaktorer för barn och unga genom en meningsfull fritid (indikerad nivå)
- Uppsökande arbete av unga i riskzon i fysiska och digitala miljöer (selektiv och indikerad nivå)

Fältverksamheten bör utveckla sitt systematiska förebyggande arbete på generell och selektiv nivå i ovanstående fokusområden. Mål för verksamheten ska formuleras på kort sikt (6-12 månader) och på lång sikt, 2-3 år.